

УДК 316.74:2

Серга Т.О.¹

¹ канд. соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПОТРЕБА В САКРАЛЬНОМУ ТА СОЦІАЛЬНІ ФОРМИ ЇЇ ЗАДОВОЛЕННЯ

Сьогодні самі об'єктивні потреби суспільства вимагають створення певних духовних утворень, міфологем, які давали б змогу людині прилучитися до вічності, одухотворити свою поведінку ідеалами й цінностями. Все невдале, несправедливе, болісне набуває значення й змісту в перспективі реальності, пропонованої релігійною картиною світу.

Усвідомлюючи значущість всього негативного й небажаного, людина одержує силу жити й переборювати цей негатив. Знання сенсу життя робить людину активним учасником діалогу із собою, іншими й світом у цілому в пошуках єдності сенсів. І навпаки, слабкою і розгубленою виглядає людина, що відчула порожнечу життя, що втратила його мету й розуміння сенсу.

Науковці-класики стверджують, що релігія не може існувати, не виконуючи ілюзорно-компенсаторної функції. Остання набуває статусу «специфічної, тобто тієї, що відрізняє її від інших соціальних явищ і тому головної, істотної для неї функції...» [1].

Можемо виділити два аспекти релігійної компенсації: персональний й соціальний. У першому випадку людина компенсує свою залежність від

інших, особисті страждання, страх смерті, заданість успадкованих та інтеріоризованих механізмів психіки й властивостей особистості, почуття самотності й безсилля та інші проблеми. Тоді цінність реальності знижується в очах індивіда з одночасним піднесенням цінності майбутнього життя, протилежного дійсному (той, хто страждає на землі, знайде рай на небі). У другому випадку – соціальний аспект компенсації – складається з таких феноменів у поведінці суспільства й груп, як кризовий стан масової свідомості, мінливий характер спілкування, репресивна соціалізація, тиск суспільної й групової думки, моди. Це виявляється в необхідності компенсувати почуття розчарування людини колись і тепер, тривоги перед майбутнім, масового песимізму й фобій (соціальних, національних, політичних).

Саме компенсаторна роль релігії сьогодні виходить на перше місце серед усіх її соціокультурних функцій. Бажання простоти, органічності, прагнення жити в здоровому суспільстві приводять до того, що багато індивідів вбачають вихід для вирішення своїх проблем у релігії. Церква зі свого боку переконує віруючих і тих, хто вагається щодо віри в тому, що релігія – єдино правильний і гідний поваги світогляд, школа життя. Особливо ефективні виступи діячів церкви з релігійною метою в таких установах, як лікарні і будинки піклування, місця ув'язнення, військові частини, тобто в тих місцях, де люди переживають духовну кризу. Релігійна віра сприймається багатьма як реабілітаційний засіб впливу на людей в умовах соціально-економічної кризи і нестабільності, соціальних потрясінь.

Релігійність – якість самої природи людини, що незмінно наявна у неї за всіх часів. Змінюються лише форми її прояву, які Т. Лукман позв'язує із соціальними змінами, що відбуваються в даному суспільстві. Т. Лукман був одним із перших соціологів релігії, що звернули увагу на те, що при занепаді «церковно орієнтованої релігії» позацерковна релігійність може зберігатися і навіть зростати. Оскільки сакралізація світу, за його переконанням, є необхідною людині, нездатній жити без досвіду трансценденції, то вона змушена створювати в сучасному секуляризованому суспільстві свою власну «приватну» релігію. На думку Т. Лукмана, саме ця «невидима релігія», що виникає на основі різних релігій і культів, гарантує людині «автономію» і можливість «самореалізації» [2].

Соціальність релігії є такою її властивістю, що призводить до специфічності середовища її існування – у релігійній свідомості. До того ж, від релігії до релігійної свідомості здійснюється чергова конкретизація, котра відповідає і феноменології повсякденності: якщо вдатися до дещо механістичної інтерпретації, то можна стверджувати, що до індивідуальної свідомості релігія потрапляє із суспільної, групової.

До індивідуального суб'єкта релігійний контекст приходить зовні, як пропозиція щодо задоволення його потреби в сакральному. Але, не завжди ця пропозиція сприймається суб'єктом як придатний інструмент чи засіб, і тоді суб'єкт змушений здійснювати подальший пошук сакрального поза релігійними концепціями, знаходячи або створюючи власні новітні форми віровчень або уявлень про вищі сили.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Маркс К. Религиозное отчуждение // Религия и общество: хрестоматия по социологии религии в 2-х частях. / Сост. Гараджа В.И., Руткевич Е.Д. М. : Наука, 1994. 775 с.
2. Колкунова К. Невидимая религия сегодня: идеи Томаса Лукмана в современном религиоведении // *Духовність. Культура. Нація : збірник наукових статей*. Випуск 5. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. С. 223–235.